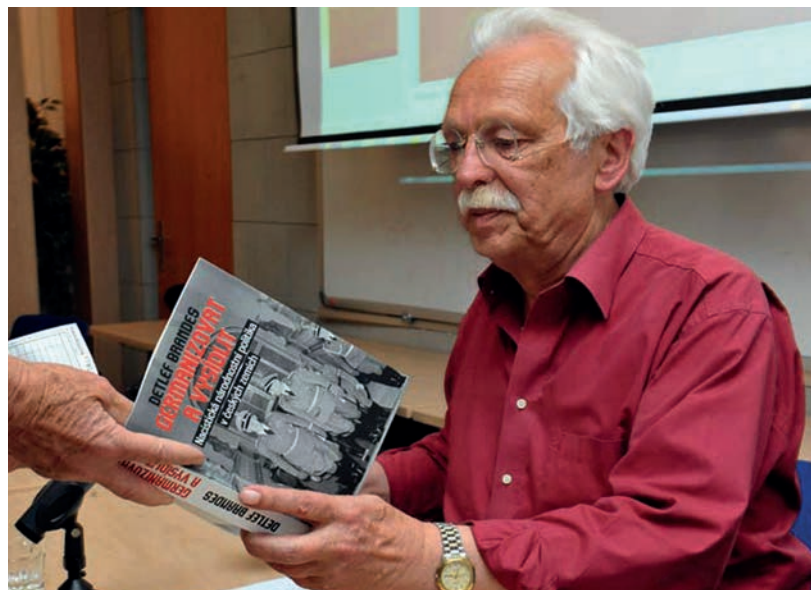

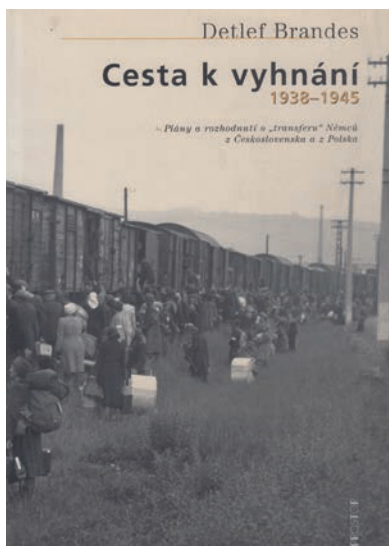
Odešel přední znalec historie česko-německých vztahů Detlef Brandes

Vzpomínka historičky Kristiny Kaiserové

Detlef Brandes na prezentaci knihy *Germanizovat a vysídlit. Nacistická národnostní politika v českých zemích* pořádané Ústavem pro studium totalitních režimů v roce 2015 v Praze (foto: Přemysl Fialka / ÚSTR)

Nemá smysl opakovat slova poklon, jež se bezprostředně po skonu jmenovaného v nesčetné řadě nekrologů objevila. Byla jich spravedlivě a zaslouženě hojnost. Detlefa Brandese jsem poznala v roce 1999, když mě profesor Jan Křen přivedl do Česko-německé a Slovensko-německé komise historiků. To byla pro mě obecně nová zkušenost – byla tu možnost osobně poznat čelné osobnosti zejména německé historické sféry, ale také diskuse nad každým nově vznikajícím textem bývaly nezvykle vášnivé. Krátce nato profesor Brandes hledal někoho, kdo by mu v zimě mezi semestry, kdy se svou paní hodlal navštívit Thajsko, pohlídal domek v Düsseldorfu. Má dobrá přítelkyně Alenka Míšková, která bohužel již také není mezi námi, doporučila mě. Byla to samozřejmě skvělá nabídka – možnost intenzivního studia v univerzitní knihovně v rámci programu DAAD, podpořená ještě skutečností, že tehdy nebyla v Düsseldorfu ani noha, a tudíž žádné rozptylování. Ale byla jsem také pěkně nervózní – Detlefa Brandese jsem znala krátce, jeho paní Libušku vůbec ne. Ta mě vyzvedla na nádraží a její milý, přátelský přístup mě poněkud uklidnil. Klid mé duše skončil, když jsme dorazili k nim domů. Já se z pochopitelných důvodů hodlala důkladně seznámit s chodem obydlí, vědět, kde jsou pojistky atd., ale to pro pána domu bylo zjevně vedlejší. Neustále mi kladl nové a nové otázky ohledně česko-německého dění v Ústí nad Labem a okolí a já

Jedny ze stěžejních publikací Detlefa Brandese (repro: ÚSTR)

se snažila odpovídat, jak jen to šlo. Chod domů jsem nakonec zvládla, ale ještě dlouho jsem měla nemilý pocit, že odpovědi na odborné historické otázky tehdy zazněly hluboko pod očekávanou úrovní.

Pan profesor byl také člověk, který měl rád dodržování pravidel, prostě férovost. Při jednom našem sezení jsme přišli na to, že vlastně Ústí nad Labem a jeho okolí, včetně například Českého středohoří, nezná. Tak jsem Brandesovým zorganizovala takovou malou exkurzi po zdejší kraji. Kromě jiného jsme navštívili zámek Velké Březno, kde kastelán pro návštěvníky připravuje

různé soutěže. Když jsme dorazili my, došlo na kvíz vztahující se k různým historickým skutečnostem. Vítězná cena byla lahev žernoseckého vína. Tak jsem s občasnou pomocí paní Libušky soutěžila a lahev pro ně vyhrála. Pohoršení pana profesora nad tímto „podvodem“ bylo veliké...

Detlef Brandes opravdu uměl výborně česky, ale některé slovní hříčky, někdy nechtěné, postihnout nemohl. Takže když jsem se s nimi loučila s obligátní taškou naturálních produktů, zejména sušených hub a marmelád, nechyběla mezi nimi ani sklenička křenu s jablky. Podotkla

jsem, že je v tom poctivá křenová matka (míněn tlustý křenový kořen vykopaný pod Bukovou horou), načež zazněla jeho roztomilá reakce: „*To jsem nevěděl, že Křenova maminka byla ze Sudet.*“

Milý Detlefe, v bezprostředních reakcích na tvůj odchod, jak jsem již zmínila, zaznělo snad všechno, čím jsi byl a co nám bude chybět. A kromě tvé lidskosti a nedopsaných knih to nejvíce bude i ono pomyslné razítko, které mělo vypovědět, zda jsme ten či onen projekt nebo práci provedli řádně. To jsme se vždy předem chvěli!

Kristina Kaiserová

Detlef Brandes (1. května 1941 Berlín – 2. září 2025 Berlín)

V letech 1960 až 1967 vystudoval historii, slavistiku, germanistiku a politologii na Mnichovské univerzitě. Po získání doktorátu pracoval ve významné výzkumné instituci dějin českých zemí Collegiu Carolinu v Mnichově. Svou disertační práci zaměřil na německou okupační politiku, odboj a kolaboraci v Protektorátu Čechy a Morava, která později vyšla ve dvou dílech a dodnes představuje etalon výzkumu v této oblasti.

V sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století působil na Svobodné univerzitě v Berlíně, mimo jiné v Ústavu pro východoevropská studia. Jako hostující profesor rovněž přednášel na univerzitách v Itálii, Spojených státech a Japonsku. Po sjednocení Německa vedl Ústav pro kulturu a dějiny Němců ve východní Evropě na Univerzitě Heinricha Heineho v Düsseldorfu. Zde se významným způsobem podílel na navazování partnerství s Univerzitou Karlovou v Praze a na zřízení Centra pro německá a rakouská studia na její půdě. Patřil rovněž mezi členy Česko-německé a Slovensko-německé komise historiků. Svou profesní dráhu spojil i s Ústavem pro studium totalitních režimů, kde v letech 2014–2022 působil v jeho vědecké radě.

Odborně se zabýval radikalizací německé menšiny v českém pohraničí v předmnichovském období, germanizací českých zemí v letech nacistické okupace, poválečnými transfery německého obyvatelstva po druhé světové válce nebo dějinami a kulturou ruských Němců. Jako pedagog odchovával celou řadu studentů a doktorandů, kteří významným způsobem rozšířili a prohloubili spektrum výzkumu dějin českých zemí.

Stěžejní monografie:

Češi pod německým protektorátem. Okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945. Přeložil Petr Dvořáček. Prostor, Praha 1999 (německy 1969, 1975).

Exil v Londýně 1939–1943. Velká Británie a její spojenci Československo, Polsko a Jugoslávie mezi Mnichovem a Teheránem. Přeložili Marek Nekula a Alena Opletalová. Karolinum, Praha 2002 (německy 1988).

Cesta k vyhnání 1938–1945. Plány a rozhodnutí o „transferu“ Němců z Československa a z Polska. Přeložil Petr Dvořáček. Prostor, Praha 2002 (německy 2001).

Sudetští Němci v krizovém roce 1938. Přeložil Petr Dvořáček. Argo, Praha 2012 (německy 2008).

Germanizovat a vysídlit. Nacistická národnostní politika v českých zemích. Přeložil Petr Dvořáček. Prostor, Praha 2015 (německy 2012).